

Utazós az 1960-as évek. Szabadkán kezdte, majd Miskolc és Újvidék következett, most meg Zalaegerszeg, Komárom és Pécs között ingázik. Gadus Erika díszlet- és jelmeztervező Kassán született; édesanyja ott él, jelenlegi bázisa pedig Budapest.

Az Eva Nová jelmeztervezője

SZÖVEG URBÁN KLÁRA
KÉP SOMOGYI TIBOR

Jobban megfelel neki a nagyváros, ahol megvan az információs közeg, meg onnan egyszerűbb az utazás. Bár néha fárasztó, ki kell bírni, utána mindig jön egy kényelmesebb időszak. Igazából – s ezt be is ismeri – valahol lételeme az állandó változás, egy helyen nem tudna lenni. Február közepén két napra ugrott el Komáromba, a Jókai Színházban Az ügynök halálának bemutatójára készülnek. A tavaly mozikba került nagy sikerű Eva Nová film jelmezeit is ő tervezte, s Emília Vášáryová, akire a rendező, Marko Škop a címszerepet bízta, találkozásunkkor külön felhívta rá a figyelmemet, hogy Erika az ő férje, Milan Čorba kedvenc tanítványa volt, és a munkáján Milan keze nyomát vélte felfedezni. Az volt az érzése, hogy megboldogult férje is így öltöztette volna be.

Kellemes vagy kellemetlen, ha az embert valakéhez hasonlítják?

Ebben az esetben nem zavart, sőt örültem neki. Milan Čorba komoly mesterembernek

számított a jelmeztervezői szakmában, emellett fantasztikus egyéniség is volt. Tartottam a Milikával való első találkozástól, hiszen azelőtt soha nem dolgoztunk együtt. Mivel azonban Milan Čorbával könnyen megtaláltam a közös hangot, bíztam abban, hogy Milikával is így lesz.

Könnyebben álltál neki a munkának?

Alaposan felkészültem rá. Szerencsére már az első ruhapróbán eldőlt, hogy közös nyelvet beszélünk. Attól kezdve teljesen rendben volt, mindent meg tudtunk beszélni. Imádta a ruhák anyagait, amelyeket Eva Nová figurájához választottam. Teljesen másképp kellett kinéznie a filmben, mint az életben. Ezt nem minden színész nő viseli jól. Mindig elegánsan öltözködő dívként teljesen azonosult a lecsúszott, alkoholista Eva Nová figurájával. Ilyen odaadásra nem számítottam. Ebből is látni, hogy vérbeli színész nő.

Nőkkel vagy férfiakkal nehezebb szót érteni?

Emlere válogatja. A férfiakat kevésbé érdekli, mi van rajtuk, de köztük is akadnak kivételek.

Rengeteg részletre kell odafigyelni?

A színházi előadásnál és a filmnél is nagyon sok részletre kell figyelni. Fontosak a színek, az anyagok minősége, mintája. Hogy milyen környezetben lesz a jelmez. Minden egyes jelenetnél, filmkockánál tisztában kell lenni azzal, milyen lesz az összehatás, hogy minél jobban segítse a színészt a figura megformálásában.

Filmhez vagy színpadra nehezebb jelmezt tervezni?

Nincs nagy különbség. Annyi, hogy a film több stresszel jár, főként az időhiány miatt. A Milikával való ruhapróba egyeztetése is sokáig tartott, mert alig ért rá, nekem meg szinte alig maradt időm a forgatásig, hogy a hiányzó jelmezeket beszerezzem.

Megesett már, hogy az első ruhapróba után változtatni kellett az eredeti elképzelésen?

Volt ilyen. Az a szerencsés, ha ez még az előkészületek során kiderül.

A színészek vagy a rendezők akadémuskodnak többet?

Nekem az a dolgom, hogy a rendezővel vagy adott esetben a dramaturggal kitaláljuk, honnan indulunk, és hová akarunk eljutni. Ez még jóval a próbák előtt megtörténik. A próbafolyamatban is változhat sok minden, hiszen a színészek is csatlakoznak kreativitásukkal, egyéniségükkel. Persze, fontos, hogy oda jussunk el, ahová eredetileg is akartunk.

Mi mindent tanultál Milan Čorbától?

Másodéves koromban a negyedévesek vizsgaelőadásához terveztem jelmezeket. Sok problémám volt, zaklatottan rohagáltam a folyosón. Ő megfogta a kezem, és azt mondta, hogy menjünk el sétálni. A Ventur utcán járva elpanaszoltam a gondom. Megvárta, míg megnyugszom, s a végén elmondta, hogy ő mit tenne ebben a helyzetben. Megfogadtam a tanácsát, és megoldódott a dolog. Egy lényeges mondat abból, amit mondott, most is sokszor eszembe jut: »Erika, ezt nem szabad komolyan venni, ezt csak csinálni kell komolyan.« Úgy tanított, ahogy élt: nyugodtan. Megtanultam tőle, hogyan kezeljem a problémás helyzeteket. Például mindig rend volt az íróasztalán, ha elkezdett dolgozni, s ez olyan, mintha az ember a fejében is rendet teremtené. Mikor új munkába kezdek, mindig rendet teszek az íróasztalomon. Ez mintha kitisztítaná a fejemet.

és fel is vettek. A főiskolán meg már éreztem, hogy én igazából ezt szeretném csinálni. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy a színházhoz kerültem, és az beszippantott.

Főiskola után visszamentél Kassára?

Négy-öt évig voltam ott szerződésben, de közben máshol is dolgoztam. Egy idő múlva azt éreztem, hogy nem akarok egy helyen leragadni, világot akarok látni. Imádom Kassát, de onnan nagyon messze volt minden. Úgy gondoltam, tovább kell lépnem, több társulattal megismerni. Azóta szabadúszó vagyok.

Sok-sok előadáshoz terveztél díszletet, jelmezeket. Vissza szoktat nézni?

A bemutatóig nézem, később nagyon ritkán. Jó filmeket se tudok többször nézni.

Mi volt eddig a legnagyobb kihívás?

Mindig olyan, mintha előlről kezdené az ember. Az évek múlásával szerencsére ehhez már párosul egyfajta professzionális nyugalom, de minden egyes munkánál újra kell kezdeni, mindig újat kell kitalálni.

A jelmeztervezőt a rendező választja, nyilván egyfajta rokonszenv alapján.

Megesett, hogy nem ismertek, mégis rád bízta a munkát?

Volt már ilyen, de akkor is látták a munkáimat, vagy referencia alapján választottak. Szerencsés

tudjon benne próbálni. Mindig arra kérem a színészeket, hogy szóljanak, ha valami gond van. A munkafolyamatnak fontos része a kommunikáció.

Mi áll hozzád közelebb: a történelmi díszlet, jelmez vagy a mai?

Darabja válogatja. De ez is rendező- és darabfüggő. Van, amikor egy történelmi darab jelmezeinek tervezése képzőművészeti izgalmas. Megemlíteném a Verebes Istvánnal készített II. József című darabot. A rendezői elképzelés szerint a császári udvar végnapjait, kifakulását látjuk. Így születtek a kis szövetdarabokból összevarrt, elrajzolt körvonalú, rokokó jellegű jelmezek és parókák. Izgalmas munka volt, s nagyon látványos lett a végeredmény is.

Magad is nekiálltál már megvarrni a jelmezt, vagy ráhagyod a varrónőkre?

Ez a varroda dolga, de tisztában kell lennem a szabásmintákkal, megoldásokkal, partnere kell, hogy legyek a mesterembernek. Én csak vicces kalapokat meg díszeket szoktam készíteni.

A jó ruha hozzátesz a darabhoz, a színész teljesítményéhez?

A jó jelmeznek szinte észrevehetetlenül kell segítenie a színész munkáját. Nem szerencsés, ha túlharsozja a figurát.

A színékeknek van jelentőségük?

A szín kifejezési eszköz, nagyon sok hatást el lehet érni vele. A kamerán keresztül a színék változnak. Mások, mint a színházban, bár itt is van olyan, hogy a világítás lilából barnát csinál...

A színházi jelmeznek van hatása a divatra?

A divatnak van hatása a jelmezre, de biztosan fordítva is igaz, ezen még sosem gondolkodtam. Épp a múltkor beszélgettünk, hogy a sci-fi filmekben a tervezők kitaláltak olyan jelmezeket, szerkezeteket, amelyek később valójában is léteztek.

Magadnak terveztél már ruhát?

Terveztem, de annak sohasem volt jó vége. Varrtak nekem nadrágkosztümöt, de 15 éven át nem tudták befejezni, mert nem volt időm próbálni, a végén elavult. Én készen veszek magamnak mindent. Igazándiból a farmer már zavar, a munkában és utazás közben viszont ez a legpraktikusabb. De szeretek kiöltözni bemutatókra, eseményekre. Sok elegáns ruhám van, de a mindennapokon nem úgy járok, ahogy szeretnék, hanem ahogy kényelmes. ■

» Ezt nem szabad komolyan venni, ezt csak csinálni kell komolyan

Hogy lettél jelmeztervező?

Többé-kevésbé véletlenül. Iparművészeti középiskolát végeztem Kassán fotó szakon, de nem tudtam elhelyezkedni vele. Próbálkoztam főiskolán ruhatervezéssel, de nem vettek fel, s igazából nem is éreztem, hogy ezt akarom. A kassai Thália Színházhoz kerültem sűgőként. Egyik nap megkérdezték, hogy »te, nem tudsz véletlenül rajzolni?« Mire mondtam, hogy tudok. »Nem akarod csinálni a kirakatokat?« Én beleegyeztem. Beke Sándor éppen ott rendezett, és felfigyelt a kirakatokra. Miután kiderült, hogy én csináltam, kezembe nyomott egy szöveggönyvet: »Olvasd el ezt a darabot, s tervezz nekem rá holnapig valamilyen díszletet.« Megcsináltam, megnézte, és azt mondta, hogy »kicsit operás, de jó. Menj el felvételezni a VSMU-ra«. Nagyon nagy támogatást kaptam mindenkitől a színházban,

esetben kialakul a szimpátia is, de nem ez a meghatározó. Fontosabb, hogy közös szakmai nyelvet beszéljünk, még akkor is, mikor nem gondolunk egyet a darabról.

Ha megkaptad a munkát, hogy kezdesz hozzá?

Elolvasom a darabot, hogy kialakuljon egy kép, csak utána találkozom a rendezővel; megbeszéljük, kinek mi a fontos a történetben. Én közben otthon rajzolok, képeket keresek, anyagot gyűjtök.

A próbákkal párhuzamosan alakul ki a végső változat?

Nem, legkésőbb az első olvasópróbán van a tervfogyasztás, ott már kész műhelyrajzokat, jelmezterveket kell leadnom. Akkorra készen kell lennem a pontos rajzokkal, a díszletmakettel, hogy elkezdhesük a gyártást. Fontos, hogy a színész elég ideig